

Η αληθινή θεογνωσία και αυτογνωσία (Άγιος Ιουστίνος Πόποβιτς († 1979))

/ [Πεμπτουσία](#)

Μόνο ο νους που έχει καθαρθεί από τα πάθη και το σκοτάδι της αμαρτίας και έχει αγιασθεί με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, είναι σε θέση να αισθανθεί και να συλλάβει και να αγαπήσει αυτό που είναι άγιο, και να ζήσει απ' αυτό και γι' αυτό. Μόνο οι καθαροί μπορούν να γνωρίσουν τον Μόνο καθαρό. «Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται». Πρώτα θα Τον δουν στο πρόσωπο των αγίων Του, διότι ο Θεός «εν αγίοις επαναπαύεται». Και εκεί θα δουν και κάθε θείο δώρο, το οποίο έχει εναποτεθεί σε κάθε πλάσμα του Θεού.

Η ανθρώπινη συνείδηση είναι δώρο του Θεού. Είναι τόσο μυστηριώδης και αινιγματική στην αμεσότητα και πραγματικότητά της, ώστε τίποτε μικρότερο από το Θεό δεν θα μπορούσε να τη δώσει στον άνθρωπο. Στον εσώτατο πυρήνα της η ανθρώπινη συνείδηση είναι θεοσυνείδηση. Διότι κατ' ουσίαν η συνείδηση έχει δοθεί ως θείο δώρο στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος δεν θα μπορούσε να έχει αυτοσυνειδησία, εάν αυτό δεν είχε δοθεί σ' αυτόν από το Θεό.

Την αληθινή και πραγματική θεογνωσία και αυτογνωσία ο άνθρωπος αποκτά μόνο διά της οδού της έμπρακτης αγάπης. Αγαπώντας το Θεό και τους ανθρώπους ο άνθρωπος γνωρίζει εμπειρικά ότι η ψυχή του είναι χριστοειδής και αθάνατη. Η εμπειρία της έμπρακτης αγάπης ως μέθοδος της θεογνωσίας και ανθρωπογνωσίας είναι ένα από τα ευαγγέλια, το οποίο ο Θεάνθρωπος χάρισε στο ανθρώπινο γένος. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο αυτή ο άνθρωπος γρήγορα βρίσκει και το Θεό και τον εαυτό του. Ενώ στους δρόμους του μίσους ο άνθρωπος εύκολα χάνει και το Θεό και τον εαυτό του. Έχοντας εισαχθεί και χρησιμοποιηθεί από το Θεάνθρωπο η μέθοδος αυτή της θεογνωσίας και αυτογνωσίας έγινε και παρέμεινε οριστικά μέθοδος ορθόδοξης γνωσιολογίας.

Στο Θεάνθρωπο Χριστό υπάρχει κάτι το ασύγκριτα πιο μεγάλο από την Αλήθεια, την Αγαθότητα, την Ωραιότητα. Ο ίδιος είναι όλα αυτά στην απόλυτη έννοια και ταυτόχρονα κάτι πολύ περισσότερο απ' αυτά. Ό,τι πιο καλό υπάρχει για την ανθρώπινη ψυχή ο Χριστός το ελκύει προς Εαυτόν με κάποιο ακαταμάχητο μαγνητισμό της αγάπης. Αυτός δίνει στην ανθρώπινη ψυχή εκείνο που δεν μπορούν να της δώσουν ούτε η απόλυτη Αλήθεια, ούτε η απόλυτη Αγαθότητα, ούτε η Απόλυτη Ωραιότητα μόνες τους.

Μόνο ένας δρόμος οδηγεί στη γνώση της Αιώνιας Αλήθειας: αυτός είναι η Αγάπη. Αποκτώντας την Αγάπη, η οποία είναι ο ίδιος ο Θεός, ο άνθρωπος ενώνεται πραγματικά με το Θεό και μ' αυτό τον τρόπο έρχεται στην πραγματική γνώση της Αιώνιας Αλήθειας. Η Αγάπη γεμίζει τον άνθρωπο με το Θεό. Ανάλογα με το μέτρο της πληρώσεως του εαυτού του από το Θεό, ο άνθρωπος γνωρίζει το Θεό.

Πληρούμενος από το Θεό ο άνθρωπος φωτίζεται, αγιάζεται, θεώνεται και μ' αυτό τον τρόπο έρχεται στην αληθινή γνώση του Θεού. Με την αποδοχή και βίωση της «πρώτης και μεγάλης εντολής», ο άνθρωπος γίνεται «θείας κοινωνός φύσεως» (Β' Πέτρ. 1,4). Η θεία ενέργεια της αγάπης εισάγει ολόκληρο τον άνθρωπο στην πορεία της θεώσεως: του θεώνει την καρδιά, την ψυχή, το νου, τη βούληση και καθετί που είναι ανθρώπινο· ζει διά του Θεού, αισθάνεται διά του Θεού, σκέπτεται διά του Θεού, θέλει διά του Θεού. Εκτός απ' αυτό, το μυστήριο του Θεού αποκαλύπτει στους ανθρώπους το Άγιο Πνεύμα, διότι «ουδείς οίδε τα του Θεού ει μη το Πνεύμα του Θεού» (Α' Κορ. 2, 11). Και το Άγιο Πνεύμα είναι «Πνεύμα αγάπης» και «Πνεύμα σοφίας και συνέσεως», δηλαδή Πνεύμα γνώσεως.

Ο Θεάνθρωπος κατέστησε την αγάπη ουσία και μέθοδο της θεογνωσίας και της ανθρωπογνωσίας. Αυτή είναι η κύρια δημιουργική δύναμη με την οποία η καινοδιαθηκική προσωπικότητα συνθέτει εαυτήν. Το μυστήριο του θαυμάσιου Προσώπου του Χριστού βρίσκεται στην αγάπη. Στην αγάπη βρίσκεται και το μυστήριο της καινοδιαθηκικής γνωσιολογίας. Η θεανθρώπινη αγάπη είναι ο νέος δρόμος της επιγνώσεως. Η κατηγορηματική προσταγή της είναι: αγάπα για να γνωρίσεις. Η αληθινή γνώση των πάντων εξαρτάται από την αγάπη, γεννιέται εν αγάπη, αναπτύσσεται διά της αγάπης, φθάνει στην τελειότητα με τη βοήθεια της αγάπης. Αγαπώ, άρα γνωρίζω. Η γνώση είναι απόρροια της αγάπης. Όλη η φιλοσοφία της γνώσεως περιέχεται στη φιλοσοφία της αγάπης. Μόνο εάν ο άνθρωπος αγαπά με τη χριστοειδή αγάπη είναι αληθινός φιλόσοφος και γνωρίζει το μυστήριο της ζωής και του κόσμου. Με την αγάπη ο Θεός είναι Θεός, το ίδιο και ο άνθρωπος με την αγάπη είναι άνθρωπος.

Η χριστοειδής προσωπικότητα οδηγημένη από το Χριστό στα μυστήρια των κόσμων του Θεού, βλέπει το Λόγο και τη λογική του σύμπαντος και το κάθε κτίσμα το δέχεται σαν από το χέρι του Δημιουργού. Όταν καθρεφτίζεται στον καθρέφτη της ψυχής μιας τέτοιας προσωπικότητας η κτίση της ασθένειας και της φθοράς, αναδεικνύεται στην έλλογή της αναμαρτησία και ωραιότητα. Στη χριστοειδή ψυχή αποκαλύπτεται το έσχατο μυστήριο της κτίσεως, γιατί αυτή συμπαθεί και αγαπά την κτίση. Ο αγαπώμενος πάντοτε αποκαλύπτει το μυστήριό του σ' εκείνον ο οποίος τον αγαπά. Η χριστοειδής προσωπικότητα κοιτάζει την κτίση και τη φύση όχι σαν άγριο τέρας που πρέπει σκληρά να το δαμάσει αλλά σαν ασθενή που πρέπει να τον ελεεί, να τον συμπαθεί και να τον αγαπά. Γι' αυτήν η κτίση δεν αποτελεί άψυχη ύλη, προς την οποία πρέπει να συμπεριφέρεται με τραχύτητα και να την εκμεταλλεύεται κατακτητικά και με θράσος, αλλά πολύτιμο μυστήριο του Θεού, το οποίο πρέπει με προσευχή να ελεεί και με αγάπη να σπουδάζει. «Αγαπάτε κάθε πλάσμα του Θεού, λέγει ο Ντοστογιέφσκι, και όλα τα πλάσματα μαζί και κάθε ψίχουλο. Αγαπάτε τα ζώα, αγαπάτε τα φυτά, αγαπάτε κάθε κτίσμα. Αν αγαπάς κάθε πλάσμα, θα καταλάβεις το μυστήριο του Θεού μέσα στα πλάσματα. Και αν το καταλάβεις μια φορά, κατόπιν χωρίς κόπο θα αρχίσεις να καταλαβαίνεις όλο και περισσότερο καθημερινά».

Με το διορατικό οφθαλμό της προσευχητικής αγάπης η χριστοειδής προσωπικότητα βλέπει την άφθαρτη αλήθεια κάθε πλάσματος του Θεού και βρίσκει τη σωστή του θέση μέσα στην έλλογη αρμονία του κόσμου. Αληθινά κάθε

πλάσμα είναι καλό και τίποτε δεν είναι για περιφρόνηση, όταν πλησιάζεται και γίνεται δεκτό με προσευχητική αγάπη, διότι «αγιάζεται διά του λόγου του Θεού και διά της προσευχής» (Α΄ Τιμ. 4, 4-5). Πράγματι «πάντα καθαρά τοις καθαροίς», ενώ για τους μiasμένους και άπιστους τίποτε δεν είναι καθαρό.

(Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς, Οδός Θεογνωσίας, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1985, σσ. 255-259)